

نظام جامع جلب مشارکت جامعه در توسعه و تعمیق برنامه های نظام سلامت

وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
معاونت سلامت
دفتر ارتباطات و آموزش سلامت

فهرست :

- مقدمه
- مروری بر برنامه های جلب مشارکت
- جامعه و کانونهای مختلف اجتماعی
- اهداف و استراتژیهای جلب مشارکت (داوطلب ، مربی و مروج ، حامی)
- برنامه های اجرایی جلب مشارکت لایه های مختلف جامعه
  ۱. جلب مشارکت بانوان (رابطین محلات)
  ۲. جلب مشارکت نیروی مقاومت و نیروهای نظامی و انتظامی
  ۳. جلب مشارکت حوزه های علمیه
  ۴. جلب مشارکت کانونهای فرهنگی هنری مساجد کشور (وزارت ارشاد)
  ۵. جلب مشارکت فرهنگسراها
  ۶. جلب مشارکت مدارس
  ۷. جلب مشارکت شوراهای اسلامی شهر و روستا
  ۸. جلب مشارکت سازمانهای دولتی
  ۹. جلب مشارکت سازمانهای غیر دولتی (NGO)
  ۱۰. جلب مشارکت خیرین و واقفین
  ۱۱. جلب مشارکت صنایع (بالای ۵۰۰ نفر کارگر)
  ۱۲. جلب مشارکت اصحاب هنر و رسانه
  ۱۳. جلب مشارکت کانونهای بازنشستگی و کانون های سالمندان
  ۱۴. جلب مشارکت کانون های متولیان امور دانشجویی

امروزه میزان مشارکت جوامع در برنامه های دولتها یکی از شاخصهای مهم ارزیابی میزان توفیق و روند توسعه در جوامع محسوب شده و حکومتها تلاش مینمایند هر چه بیشتر آحاد جامعه را در برنامه ریزی ها و اجرای مشارکت داده و با برنامه های خود آشنا نموده و از مردم کمک بگیرند. از طرفی بسیاری از برنامه ها و مداخلات در برنامه های جامع کشوری نیازمند ارتقای دانش عمومی تغییر باورها و نگرشها، توسعه و ارتقای رفتار و نتیجتا فرهنگ سازی عمومی میباشد. این مهم مختص یک عرصه نبوده و تمامی عرصه ها همچون فرهنگ قانونمداری، فرهنگ ترافیکی، فرهنگ همیاری، فرهنگ عدالت اجتماعی، مشارکت امور ملی، فرهنگ آپارتمان نشینی، فرهنگ تجارت الکترونیک و علی الخصوص فرهنگ مراقبت از سلامت خود و خانواده و اجتماع میباشد. بلاشک در تمامی این عرصه ها بدون داشتن یک برنامه جامع با ساز و کار سازمانی مناسب به منظور شناخت وضع موجود، آنالیز نقاط ضعف و قوت و فرصتها و تهدیدها، برنامه ریزی جامع، هدایت و رهبری برنامه ها و نهایتا نظارت بر حسن اجرا و پیشرفت مداخلات امکانپذیر نمیباشد.

لذا در این مقطع زمانی به نظر میرسد زمان آن فرا رسیده است تا در نظام سلامت جمهوری اسلامی برای ترویج مفاهیم سلامت، توسعه رفتارهای سالم، توانمند سازی و حساس نمودن جامعه برای حفظ سلامت خود و خانواده، محدود نمودن رفتارهای مخاطره آمیز و نهایتا ارتقای سلامت جامعه، نظامی تحت عنوان " **نظام جامع جلب مشارکت جامعه در توسعه و تعمیق برنامه های نظام سلامت** " طراحی و در سطح ملی به اجرا گذاشته شود.

در این راستا با عنایت به شرح وظائف دفتر ارتباطات و آموزش سلامت معاونت سلامت وزارت بهداشت که بر توسعه ارتباطات متقابل جامعه با نظام سلامت و آموزش سلامت همگانی تاکید دارد، این مهم طی ابلاغ شماره ۱۶۷۸۷۱ / ۳ / س مورخ ۲ / ۱۲ / ۸۵ معاون محترم سلامت به این دفتر تکلیف گردید و در پی آن طرح نظام جامع جلب مشارکت جامعه در توسعه و تعمیق برنامه های نظام سلامت طراحی و جهت اجرا در سطح ملی ارائه گردید.

امید است با استعانت از الطاف خداوند متعال توفیق توسعه فرهنگ سلامت، رفتارهای سالم و ارتقای سلامت جامعه اسلامی و مردم عزیزمان را یافته و موجبات اعتلای نسلی سالم را فراهم آوریم.

الهی وفقنا لما تحب و ترضی

دکتر محمد امیر امیرخانی

بخش اول - مروری بر برنامه های جلب مشارکت :

جمهوری اسلامی ایران اساساً مبتنی بر حضور و مشارکت مردم شکل گرفته است ، لذا بسیاری از سازمانها و دستگاهها با الهام از این تفکر مهم ، بر نقش مردم در برنامه های خود تاکید داشته و سازو کار ویژه ای برای این امر به اجرا گذاشته اند . گسترده ترین و جامعترین نظام مشارکت جامعه در کشور ما در نیروی مقاومت بسیج تجربه شده است بطوریکه تمامی اقشار را در قالب برنامه های متنوعی در تمامی زمینه های نظامی ، فرهنگی ، علمی و ... تحت پوشش قرار داده است . از دیگر سازمانهایی که توانسته اند نظام جامعی در جلب مشارکت مردم طراحی و به اجرا گذارند ، سازمان هلال احمر میباشد که با تشکیل سازمان داوطلبان جمعیت قابل توجهی خاصه از نسل جوان را در راستای اهداف خود سازماندهی کرده است . دیگر سازمانی که عملکرد چشمگیری در حوزه مشارکت اجتماعی از خود به نمایش گذاشته است وزارت آموزش و پرورش میباشد که با تشکیل شوراهای دانش آموزی و معاونت توسعه مشارکتهای مردمی و سازماندهی بسیار مناسب خیرین مدرسه ساز تجربه موفقی از تمرکز نیات خیر جامعه را از خود به نمایش گذاشته است که ذیلاً به طور اجمال بر آنها اشاراتی خواهیم داشت .

1 - تاریخچه سازمان داوطلبان هلال احمر

از اصول اساسی نهضت جهانی صلیب سرخ و هلال احمر خدمات داوطلبانه است . در جهت تحقق این اصل ، هم اکنون در یکصد و هفتاد و هشت کشور دنیا سازمانها و مؤسسات داوطلبان وابسته به جمعیت های ملی صلیب سرخ و هلال احمر فعالیت می کنند بنا براین این سازمان ها وظیفه دارند بر اساس و در راستای اهداف نهضت بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر با بسیج کلیه توان انسانی خود نسبت به بهبود زندگی مردم آسیب پذیر اقدام نمایند در کشور ما هم سازمان داوطلبان با هدف حمایت از نیازمندان ، از طریق سازماندهی و بهره مندی از توان اقشار جامعه که منجمله افرادی که داوطلبانه به عضویت افتخاری جمعیت در آمده اند تأسیس گردید و تاکنون سه دوره را بشرح زیر پشت سر گذاشته است . دوره اول از ابتدای تشکیل تا سال ۱۳۵۹ دوره دوم از سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۳۷۸ و دوره سوم از سال ۱۳۷۸ تاکنون پیشینه و عملکرد این سازمان در سه دوره مذکور به ترتیب زیر ارائه می گردد دوره اول از ابتدای تشکیل تا سال ۱۳۵۹ از اولین اساسنامه جمعیت شیر و خورشید سرخ در سال ۱۳۰۱ شمسی چنین آمده است که جمعیت بر پایه کمک های نقدی و عملی عموم مردم تشکیل شده است .

در ماده ۳۵ این اساسنامه تأکید شده است که: به دولت محترم ایرانی یا خارجی که خدمات شایان به جمعیت نموده باشند عنوان عضویت افتخاری و رقم افتخار اعطاء می شود همچنین در ماده ۴۳ آمده است که خدمات مذکور تماماً افتخاری است و فقط در هر مرکزی از پایتخت و ایالات یک نفر منشی استخدام می شود در اساسنامه ۱۳۲۷ تأکید گردیده که خدمات شیر و خورشید سرخ ایران افتخاری و مجانی است . بر این اساس ، خدمت در جمعیت داوطلبانه و به دو شکل امکان پذیر بوده است اول

پرداخت حق عضویت ، دوم پرداخت حق عضویت همراه با ایفای نقش در انجام خدمات نوع پرورانه که در صورت انجام ندادن تعهدات افتخار خدمت در جمعیت از اعضاء سلب می شده است.

برای انسجام بیشتر و بهتر فعالیت های داوطلبانه جمعیت ، مجمع عمومی سازمان داوطلبان در سال ۱۳۵۰ تشکیل گردید و در همان سال اقداماتی مانند خرید اوراق مربوط به ساختمان مدرسه توسط بانوان عضو سازمان داوطلبان صوت گرفت .

در شهریور ماه سال ۱۳۵۲ شورایعالی سازمان داوطلبان تشکیل و اقدام به تصویب و ابلاغ آیین نامه سازمان داوطلبان نمود بموجب این آیین نامه چهار رکن اساسی سازمان به ترتیب رییس ، شورای عالی ، شورای اجرایی و کمیته های آن شامل : خدمات عمومی، برنامه ریزی و آموزش ، بهداشت و امداد تشریفات و روابط عمومی به اضافه همکاری با سایر ادارات ایجاد گردید . پس از تصویب آیین نامه مذکور در سال ۱۳۵۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی سازمان داوطلبان اقداماتی مانند کمک به جذامیان ، احداث ساختمان تکمیلی شیر خوارگاه جمعیت شیر و خورشید تبریز و غیره را انجام داده است.

پس از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۷ نقش سازمان به تبع جمعیت در آن دوران کم رنگ گردید و تا سال ۱۳۵۹ و تصویب اساسنامه جدید فعالیت چندانی نداشت.

از سال ۱۳۵۷ به بعد هم زمان با بروز تحولاتی در ساختار و وظایف جمعیت از جمله تغییر نام شیر و خورشید سرخ ایران به جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران ، فعالیت سازمان داوطلبان برای مدتی متوقف شد

در دور سوم ، در دی ماه سال ۱۳۵۹ آیین نامه سازمان داوطلبان تصویب و سپس در سالهای ۶۱ ، ۶۲ و ۶۳ با تغییراتی مجدداً ابلاغ گردید. قدر مسلم آن است که تا سال ۱۳۶۳ ، هیئت سازمانی این سازمان محفوظ بوده است در همان سال آیین نامه عضویت افتخاری در جمعیت هلال احمر تصویب گردید . و از سال ۶۴ با تغییر ساختار ، سازمان داوطلبان به اداره کل امور داوطلبان تغییر یافته و به عنوان زیر مجموعه معاونت خدمات اجتماعی جمعیت هلال احمر تغییر یافته فعالیت می نموده است

نمونه هایی از فعالیتهای اداره کل داوطلبان (معاونت خدمات اجتماعی بین سالهای ۵۹ تا سالهای ۱۳۷۸ بدین شرح است

۱. با بروز جنگ تحمیلی در شهریور ماه ۱۳۵۹ اداره کل داوطلبان وظیفه امداد به جبهه های جنگ و جمع آوری کمک های مردمی به صورت نقدی و غیر نقدی را بر عهده داشته است از قبیل: مشارکت وسیع و گسترده در فعالیت های ستاد جذب کمک های مردمی برای جبهه های جنگ این ستاد ركب بوده از جهاد سازندگی ، جمعیت هلال احمر و ارتش

۲. برپایی شانزده ستاد دائمی و دهها پایگاه سیار جمع آوری کمک های در میادین شهر تهران

۳. جمع آوری کمک های مردمی و ارسال آن برای مناطق زلزله زده

۴. در سالهای پس از ۱۳۷۰ فعالیت اداره کل داوطلبان در شامل کمک رسانی به مددجویان و آسیب دیدگان و پذیرایی از نیازمندان به فعالیتهای مختلف و همچنین جمع آوری کمک های مردمی و اهداء آن به آوارگان عراقی و به خانواده های نیازمند و آسیب دیده بوده است.

دوره سوم از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۱ بر اساس ساختار جدید جمعیت، اداره کل داوطلبان و بخش اعظم معاونت خدمات اجتماعی سابق جمعیت در ابتدای سال ۱۳۷۹ در یکدیگر تلفیق و به سازمان داوطلبان تبدیل گردید. اقدام فوق در جهت احیاء و تحقق یکی از اصول نهضت بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر یعنی خدمات داوطلبانه صورت پذیرفت. لذا به منظور تبیین و ترسیم صحیح اهداف و وظایف و ساختار سازمان نسبت به جمع آوری و بررسی کلیه منابع و سوابق مرتبط از جمله مصوبات فدراسیون و مقررات جمعیت هلال احمر و همچنین عملکرد و تجربیات سایر جمعیت‌های ملی اقدام که حاصل آن: تدوین و تنظیم اهداف شرح وظایف و نمودار تشکیلاتی سازمان داوطلبان بوده است. منابع مورد استفاده جهت تدوین و تنظیم استراتژی سازمان عبارت بود از شانزده تیم داخلی و خارجی بر اساس منابع مورد استفاده و بررسی کارشناسانه. سازمان داوطلبان مأموریت دارد با استفاده از خدمات داوطلبانه، نیاز اقشار آسیب پذیر را شناسایی و آورده نماید و به عبارت دیگر سازمان داوطلبان، حلقه اتصال میان نیازمندان و توانمندان است.

۲- معاونت توسعه مشارکتهای مردمی در آموزش و پرورش

معاونت توسعه مشارکتهای مردمی به منظور تحقق اهداف و پیش برد وظایف با الهام از سیاست های دولت و وزارت آموزش و پرورش و برنامه سوم توسعه، محوری ترین سیاست راهبردی "توسعه، ترویج و تعمیق فرهنگ مشارکت" را در سرلوحه فعالیت های خود قرار داده تا در جلب و جذب توانمندی های علمی، فکری، معنوی، پژوهشی، مهارتی، مادی و ... اشخاص حقیقی و حقوقی، کاهش تصدی گری دولت، افزایش مشارکت و نظارت مردم در آموزش و پرورش، اشاعه فرهنگ ایثار و شهادت با عنوان ارائه خدمات ویژه به فرزندان گرانقدر شهدا و ایثارگران، بهره گیری از تجارب و دستاوردهای علمی، فناوری و پژوهش سایر کشورها در زمینه گسترش روابط آموزش و پرورش، به وظایف خویش عمل نماید.

اهداف معاونت توسعه مشارکتهای مردمی:

۱. تدوین برنامه های اجرایی جهت مشارکت مردم در حوزه آموزش و پرورش جهت نیل به اهداف تعیین شده مطابق قانون سازمان مدارس غیردولتی
۲. ایجاد زمینه مناسب و گسترش مدارس غیردولتی جهت خدمات رسانی بیشتر به مردم در گستره تعلیم و تربیت
۳. پژوهش جهت ارائه الگوی عملی در راستای مشارکت با بخش غیردولتی با رویکرد کیفیت بخشی
۴. بهبود نظام مدیریت مشارکتی با استفاده از ظرفیت های قانونی
۵. ایجاد تحول کیفی در نحوه خدمات رسانی آموزشی به گیرندگان خدمات آموزشی
۶. تدوین برنامه مناسب توأم با پژوهش محوری برای بهبود کیفیت وضعیت مدارس غیرانتفاعی و....
۷. بررسی و ارائه راهکارهای مناسب جهت بهبود اقتصاد آموزش و پرورش
۸. تدوین و ارائه راهکارهای عملی در راه ترغیب و تشویق مردم به امر مشارکت (Participation)

الف - عملیاتی نمودن قانون ماده ۸۸ :

یکی از تجربه های این امر در آموزش و پرورش جلب مشارکت جامعه از طریق عملیاتی نمودن قانون ماده ۸۸ قانون بخشی از مقررات مالی دولت میباشد ، پس از پیروزی انقلاب اسلامی به لحاظ گرایش به دولتی نمودن امور، بخش دولتی به تدریج رو به گسترش نهاد، عوامل این گسترش را می توان عدم وجود تعریفی از دولت، علاقه شدید مسؤولین برای انجام خدمات توسط دولت، گسترده شدن خدمات اجتماعی دولت به دلیل رشد جمعیت، رشد شهرنشینی و توسعه کمی خدمات، دولتی شدن مدارس، بیمارستان ها، مراکز توانبخشی و... که پیش از آن به صورت خصوصی اداره می شدند، دولتی شدن بانکها و بیمه های خصوصی، تجزیه وظایف برخی از وزارتخانه ها و سازمان ها و ایجاد وزارتخانه ها و سازمان های جدید، ایجاد سازمان ها و مؤسسات دولتی جدید، رشد فزاینده شرکت های دولتی نسل دوم و سوم و... دانست

اهداف :

- ۱) تدوین برنامه های اجرایی ماده ۸۸ از سوی دفاتر و معاونتها جهت نیل به اهداف تعیین شده مطابق قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت .
- ۲) بهره گیری و استفاده بهینه از ظرفیتهای موجود آموزش و پرورش در مناطق و استانها به ویژه در بعد منابع انسانی و بهسازی مستمر آن.
- ۳) ایجاد زمینه مناسب و گسترش مشارکت مردمی در گستره تعلیم و تربیت .
- ۴) تحول کیفی در برنامه های خدمات رسانی به گیرندگان خدمات از سوی مدارس .
- ۵) بهبود نظام مدیریت مبتنی بر مدرسه .
- ۶) ایجاد فرصت برای مطالعه و پژوهش جهت تولید الگوی عملیاتی مشارکت با بخش غیردولتی با رویکرد اجرای ماده ۸۸ .
- ۷) شناخت ضرورت ها، موانع، محدودیت ها در راستای اصلاح ساختار اداری با همکاری سایر دفاتر حوزه ستادی و استانها

ب - تجربه دیگر، اجرای مدیریت مشارکتی مدرسه محور میباشد :

تغییرات جهانی و تحولات اجتماعی در درون جامعه ما که نقطه عطف آن تحول از حضور توده ای به حضور مسئولانه و مشارکت جویانه در صحنه های مختلف در سالهای اخیر بوده است، مدیران و مسئولان سیستم های اجتماعی و نهادهای دولتی و غیر دولتی را به شدت متاثر ساخته و آنها را ناگزیر از درک و فهم عمیق ضرورت تغییر در بنیانهای سنتی مدیریت و رهبری کرده است. در این میان پاسخگویی به خواست اصلی مردم یعنی نهادینه شدن فرهنگ مشارکت عمومی، وظیفه ای سنگین بردوش دولتمردان قرار داده است و از آنجا که تجارب سایر کشورها و تامل در سیستم های مختلف اجتماعی بیانگر آن است که مدارس مهمترین جایگاه برای تحقق مشارکت همه جانبه مردمی و از جمله

توسعه مشارکت سیاسی است؛ لذا رویکرد واقعی مدیریت مشارکتی مدرسه محور، که موجب مشارکت گسترده کلیه عوامل ذیربط یعنی والدین، دانش آموزان، معلمان، کارکنان و مدیران می گردد، بهترین بستر برای تحقق مردم سالاری دینی در آموزش و پرورش و تمرکز زدایی از نظام آموزش و پرورش خواهد بود.

برای تحقق مدیریت مشارکتی مدرسه محور، از یک طرف بخشی از اختیارات ساده تصمیم گیری در امور برنامه درسی، بودجه، پرسنل و پاداش به همه مدارس واگذار می شود و از طرف دیگر با تشکیل مجتمع های آموزشی و تربیتی مرکب از مدارس دولتی در هر محله بخش عمده اختیارات تصمیم گیری به شوراهایی منتخب از نمایندگان واقعی گروه های ذینفع در این مجموعه ها واگذار می گردد. این مجتمع ها با برخورداری از هیئت امنای در بسیاری از امور استقلال خواهند داشت و وظایف ادارات آموزش و پرورش به ارائه خدمات کارشناسی و نظارت بر برنامه توافق شده تحول خواهد یافت.

ج- سازماندهی خیرین مدرسه ساز :

و بالاخره سازماندهی خیرین مدرسه ساز که با تشکیل مجامع خیرین مدرسه ساز در هر استان منابع بسیاری را از جامعه به سمت اهداف آموزش و پرورش سوق داده است. در این برنامه وزارت آموزش و پرورش با استخراج و معرفی استعدادهای سازمان جهت جذب کمکهای مردمی و جامعه عمل پوشاندن به نیت خیرخواهانه مردم، موجبات هدایت منابع مردمی را به سمت اجرای برنامه های توسعه مدارس کشور فراهم نموده است. در این روش ابتدا " با شناسائی و سازماندهی اولیه خیرین مدرسه ساز شهرستانها و استانها، مجمع خیرین مدرسه ساز استانها را از منتخبین شهرستانها و با حضور و هدایت سازمان آموزش و پرورش استان شکل داده و سپس اقدام به تشکیل مجمع کشوری خیرین مدرسه ساز از منتخبین استانها نموده است. این امر نتایج بسیار خوبی را به دنبال داشته است.

۱. واگذاری امور به خود مردم
۲. جلب مشارکت جامعه بدون افزایش کار اداری برای سازمان
۳. توسعه و تعمیق روحیه وقف و امور خیریه
۴. وصول به اهداف سازمانی

بخش دوم – جامعه و کانونهای مختلف اجتماعی

در دهه های گذشته جامعه از کانونها و مراکز اجتماعی محدودی برخوردار بود و برای برقراری ارتباط با آحاد جامعه نیز ابزارهای محدودی در جامعه وجود داشت. آموزشهای عمومی و فرهنگ سازی و توانمند سازی جامعه به جهت محدود بودن سازوکارهای اجتماعی با دشواریهایی مواجه بود لیکن امروزه با توجه به توسعه سریع جوامع و سازوکارهای متنوع اجتماعی جوامع نه تنها کانونهای جدیدی را شکل داده است بلکه ساختارهای سنتی گذشته نیز از انسجام بیشتری برخوردار شده است و این امر امکان مداخلات اجتماعی، فرهنگ سازی و آموزشهای عمومی را فراهم نموده و جلب مشارکتهای سازمان یافته اجتماعی با برنامه های ملی را تسهیل کرده است.

به طور مثال یکی از کانونهای سنتی جامعه ما که از جایگاه ویژه ای نیز برخوردار است مساجد میباشد. مساجد بر اساس آموزه های دینی و فرهنگ ایرانی ما محیط مناسبی برای فرهنگ سازی محسوب میشود. لیکن در گذشته از نظام فراگیر و متمرکزی که بتوان به صورت یکپارچه با جمعیت مخاطب آن ارتباط برقرار نمود برخوردار نبوده ولی امروزه در قالب امور مساجد کشور، دبیرخانه کانونهای فرهنگی مساجد کشور و پایگاههای نیروی مقاومت امکان طراحی مداخلات و برنامه های فراگیر و کشوری بوجود آمده است که برای تمامی سازمانهایی که قصد توسعه آموزشهای عمومی خود را دارند فرصت مغتنمی محسوب میشود.

یا در مثالی دیگر میتوان به تمرکز در ساختار حوزه های علمیه کشور اشاره نمود که در سالهای گذشته فاقد چنین سازوکار منسجم و کشوری بوده، لیکن امروزه حائز آن بوده و هم اکنون با برقراری ارتباط با شورای عالی حوزه های علمیه کشور میتوان همکاریها و تعاملات متمرکز و فراگیری را طراحی نمود و توسعه همکاریهای فیما بین را با یکی از موثرترین کانون اجتماعی رقم زد.

مثال دیگر تشکلهای مردمی است که امروزه تحت عنوان سازمانهای غیر دولتی (NGO) در جامعه شکل گرفته است که در گذشته این نوع ساختارها در جوامع دیده نمی شد. تشکلهای مردمی به اشکال مختلف و به دنبال اهداف ویژه ای در جامعه شکل میگیرند که برقراری ارتباط نظام مند با آنها و هدایت فعالیت آنان به سمت اهداف و برنامه های ملی میتواند در به ثمر نشستن برنامه ها و توسعه فرهنگ اجتماعی بسیار موثر باشد.

از نمونه های دیگر کانونهای اجتماعی میتوان به فرهنگسراها اشاره نمود که با داشتن سازوکار سازمانی منسجم و ساختاری نظام مند فرصت بسیار مناسبی جهت دسترسی به واحدهای جمعیتی علی الخصوص جوانان و ترویج مفاهیم مختلف اجتماعی، ارتقای سطح آگاهی عمومی، فرهنگ سازی و توسعه رفتارهای مطلوب میباشد این گونه مراکز، بستر مناسبی برای مداخلات اجتماعی و سلامت می باشد. شوراها و شوراهای اسلامی شهر و روستا نیز در سالهای اخیر از جایگاه خاصی در توسعه جامعه برخوردار شده و به جهت داشتن یک ساختار هرمی در کشور همچون شورای روستا، شورای شهر، شورای استان و

بالاخره شورای عالی استانها که در سطح کشور کار سیاستگذاری و برنامه ریزی و نظارت را بر عهده دارد. این ساختار اجتماعی نیز همچون دیگر ساختارها فرصت مناسبی در زمان ما برای توسعه و تعمیق مداخلات اجتماعی محسوب میشود.

و خیرین و واقفین که در جامعه ایرانی ما از ارزش و اعتبار معنوی خاصی برخوردار میباشند و در طی سالهای اخیر از نظام و ساختار کشوری خوبی برخوردار شده و از کانونهای مهم اجتماعی محسوب میشوند. لذا با برقراری ارتباط موثر و سازماندهی مناسب خیرین میتوان بسیاری از کمبودها را جبران و توانائیها و پتانسیلهای مردمی را به سمت اهداف کشوری هدایت نمود .

کانونهای بازنشستگی نیز یکی از نمونه های ساختارهای اجتماعی است که در کشور ما به جهت سیر رو به افزایش بازنشستگان هر روز از انسجام و پوشش بیشتری برخوردار شده و امکان دسترسی به سالمندان را در کشور تسهیل مینماید .

نمونه های فراوانی از کانونها و تشکلهای مدنی را که طی سالهای اخیر در جامعه ما بوجود آمده است را میتوان بر شمرد که جمعیتهای خاصی را تحت پوشش قرار داده است و امکان دسترسی ، برقراری ارتباط موثر و جلب مشارکت آنها را برای سازمانها و نهادها فراهم آورده است . بدیهی است جلب مشارکت جامعه مبتنی بر توسعه همکاریها با کانونهای مختلف اجتماعی مستلزم داشتن استراتژی مشخص ، برنامه ای مدون و سازو کاری مناسب جهت مدیریت صحیح این ارتباط میباشد .

بخش سوم – اهداف و استراتژیهای برنامه جلب مشارکت (داوطلب، مربی و مروج، حامی)

برنامه جلب مشارکت در حوزه سلامت دارای اهداف مختلفی بوده که طبیعتاً وصول به آنها با اتخاذ استراتژیهای علمی، منطقی و جامعه شناختی امکانپذیر خواهد بود، لذا با عنایت به لزوم ایجاد چتری فراگیر برای سوق دادن منابع و استعدادهای جامعه به سمت اهداف سلامت و بهره مندی از علایق و اشتیاق افراد و کانونهای اجتماعی در ترویج مفاهیم سلامت اهداف و استراتژیهای موجود ذیلا اشاره میگردد:

- هدف کلی: "جلب مشارکت جامعه در توسعه و تعمیق برنامه های نظام سلامت"
- اهداف اختصاصی:

۱. جلب مشارکت جامعه در توسعه مفاهیم سلامت
۲. جلب مشارکت جامعه در توسعه و ترویج الگوی زندگی و رفتارهای سالم
۳. جلب مشارکت جامعه در توسعه فرهنگ وقف در حوزه سلامت
۴. جلب مشارکت جامعه در توسعه ساختار و واحدهای بهداشتی درمانی
۵. جلب مشارکت جامعه در توسعه و گسترش خدمات سلامت
۶. جلب مشارکت جامعه در اجرای هر چه بهتر طرحهای ملی
۷. ساماندهی و سازماندهی خدمات داوطلبانه و انسان دوستانه در نظام سلامت
۸. ارتقاء مهارت های علمی، عملی و اجتماعی داوطلبان، مربیان و مروجان سلامت
۹. افزایش تعداد داوطلبان سلامت و جمعیت تحت پوشش

- استراتژی کلی:

۱. ایجاد ساختار و جایگاه مستقل جهت برنامه های مشارکت مردمی
۲. سازماندهی داوطلبان سلامت در بین اقشار مختلف جامعه
۳. توانمندسازی داوطلبان سلامت در ابعاد علمی، اجتماعی، فرهنگی
۴. ساماندهی و توسعه ارتباط سازمانهای مردم نهاد (NGO) مرتبط با سلامت
۵. ساماندهی و هدایت کمک های مردمی (خیرین و واقفین) به سمت اهداف سلامت
۶. توانمندسازی کارشناسان جلب مشارکت مردمی در حوزه ارتباطات سلامت
۷. ترویج فرهنگ مشارکت، فعالیتهای داوطلبانه و انسان دوستانه در حوزه سلامت

بخش چهارم - برنامه های اجرایی جلب مشارکت لایه های مختلف جامعه

۱. جلب مشارکت بانوان (ارتقای سلامت داوطلبین)

- اهداف :
  - ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسالان در محلات و جمعیت تحت پوشش
  - توانمندسازی بانوان خانه دار در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری خانواده
  - تقویت ارائه خدمات سلامت و پیگیری مراقبت ها
  - بهره مندی از ظرفیت رابطین محلات در اجرای طرح های ملی
- استراتژی :
  - توسعه امکانات فیزیکی برای حضور و آموزش رابطین
  - جذب و سازماندهی
  - آموزش و توانمند سازی
  - جلب مشارکت و همکاری
  - انگیزش و تشویق
  - سازماندهی و انتخاب مسئول برنامه در ستاد و واحدهای بهداشتی درمانی
- برنامه ها :
  - طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
  - ارائه آموزشهای لازم و توانمند سازی داوطلبان
  - بکارگیری داوطلبان در طراحی ، اجرا و ارزشیابی برنامه های جاری و طرحهای ملی

۲. جلب مشارکت نیروی مقاومت بسیج و نیروهای نظامی و انتظامی

- اهداف
  - ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسانان در پایگاه ها و پادگانها و مراکز نیروهای نظامی و انتظامی
  - توانمندسازی بسیجیان در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در محلات و مجامع
  - ترویج رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
  - تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت بسیجیان
- استراتژی :
  - تربیت مربیان
  - آموزش و توانمند سازی
  - جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های ملی
  - سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
- برنامه ها :
  - طراحی برنامه های آموزشی متناسب
  - برگزاری کلاسهای آموزشی در پایگاهها
  - برگزاری دوره های تربیت مربی
  - بکارگیری بسیجیان در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۳. جلب مشارکت حوزه های علمیه

- اهداف
  - توانمندسازی روحانیون در مباحث سلامت به عنوان عنصر محوری در محلات و مجامع
  - ترویج رفتارهای سالم در جامعه
  - تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت روحانیون
- استراتژی :
  - تربیت مربیان
  - آموزش و توانمند سازی
  - جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های ملی
- برنامه ها :
  - طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
  - برگزاری کلاسهای آموزشی در حوزه های علمیه
  - برگزاری دوره های تربیت مربی
  - سازماندهی و تشکیل تیم سلامت

۴. جلب مشارکت کانونهای فرهنگی هنری مساجد کشور (وزارت ارشاد)

- اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسانان در محلات و جمعیت تحت پوشش
- توانمندسازی اعضا در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در محلات و مجامع
- ترویج مفاهیم و رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا

- استراتژی :

- تربیت مربیان
- آموزش و توانمند سازی
- جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های

- برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری کلاسهای آموزشی در کانونها
- برگزاری دوره های تربیت مربی
- سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
- بکارگیری اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۵. جلب مشارکت فرهنگسراها

- اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسانان در محلات و جمعیت تحت پوشش
- توانمندسازی اعضا در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در محلات و مجامع
- ترویج رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا

- استراتژی :

- تربیت مربیان
- آموزش و توانمند سازی
- جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری
- جلب مشارکت و همکاری در طرحهای ملی

- برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری کلاسهای آموزشی در فرهنگسراها
- برگزاری دوره های تربیت مربی
- سازماندهی و تشکیل تیم سلامت از اعضا
- بکارگیری اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۶. جلب مشارکت مدارس

• اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسالان
- توانمندسازی دانش آموزان در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در جامعه
- ترویج رفتارهای سالم در مدارس
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت دانش آموزان

• استراتژی :

- تربیت مربیان
- آموزش و توانمند سازی
- جلب مشارکت و همکاری اولیاء مدرسه در برنامه های جاری و طرح های ملی سلامت
- جلب مشارکت و همکاری دانش آموزان در طرحهای ملی و برنامه های جاری سلامت

• برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری دوره های آموزشی برای اولیاء مدرسه
- برگزاری دوره های تربیت مربی
- برگزاری دوره های آموزشی برای دانش آموزان
- سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
- بکارگیری دانش آموزان در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۷. جلب مشارکت شوراهای اسلامی شهر و روستا

• اهداف

- توانمندسازی اعضای شورا در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در شهرها و روستاها
- هدایت منابع شهر و روستا در جهت توسعه سلامت
- توسعه شاخصهای شهر و روستای سالم
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت شوراهای

• استراتژی :

- آموزش و توانمند سازی اعضا شوراهای پیرامون مفاهیم مدیریت سلامت
- جلب مشارکت و همکاری شوراهای در زمینه توسعه سلامت شهرها و روستاها
- عقد تفاهمنامه های همکاری شوراهای و دانشگاههای علوم پزشکی
- جلب مشارکت و همکاری در طرحهای ملی

• برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی اعضا
- برگزاری دوره های آموزشی برای اعضا
- جلب مشارکت شوراهای در نیازسنجی و اجرا و ارزشیابی برنامه های سلامت

۸. جلب مشارکت سازمانهای دولتی

• اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسانان در ادارات و جمعیت تحت پوشش
- توانمندسازی اعضای تحت پوشش در عرصه سلامت
- ترویج رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا

• استراتژی :

- آموزش و توانمند سازی
- تربیت مربیان
- جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های ملی

• برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری برنامه های آموزشی در ادارات
- برگزاری دوره های تربیت مربی
- سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
- بکارگیری اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۹. جلب مشارکت سازمانهای غیر دولتی (NGO)

- اهداف
  - ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزش اعضا
  - توانمندسازی اعضا در عرصه سلامت
  - ترویج رفتارهای سالم در جمعیت مخاطب
  - هدایت منابع و استعداد های سازمانهای غیر دولتی به سمت اهداف نظام سلامت
  - تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا
- استراتژی :
  - آموزش و توانمند سازی
  - جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های ملی
- برنامه ها :
  - سازماندهی سازمانهای غیر دولتی متناسب با برنامه های سلامت
  - طراحی و تدوین برنامه های مشترک در راستای برنامه های نظام سلامت
  - بکارگیری در اجرای برنامه های جاری و طرحهای ملی

۱۰. جلب مشارکت خیرین و واقفین (مجامع خیرین و واقفین سلامت)

• اهداف

- ترویج فرهنگ وقف و نیکوکاری در حوزه سلامت
- تقویت و توسعه ساختاری نظام سلامت
- هدایت کمکها و منابع افراد خیر جامعه به سمت اهداف نظام سلامت
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا

• استراتژی :

- توسعه ارتباط با خیرین سلامت
- سازماندهی خیرین و واقفین سلامت
- ایجاد تسهیلات در راستای اجرای نیت واقفین و خیرین سلامت
- جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری
- جلب مشارکت و همکاری در طرحهای ملی

• برنامه ها :

- شناسائی خیرین و واقفین سلامت منطقه
- سازماندهی و تشکیل مجمع کشوری خیرین و واقفین سلامت
- سازماندهی و تشکیل مجامع خیرین شهرستانی و استانی
- استخراج نیازهای ساختاری حوزه سلامت
- طراحی راهکارهی اجرائی جهت احصای نیت خیرین
- بکارگیری اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۱۱. جلب مشارکت صنایع (بالای ۵۰۰ نفر کارگر)

- اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت در بین کارگران از طریق آموزشهای همسانان در کارخانجات و جمعیت تحت پوشش
- توانمندسازی کارگران در عرصه سلامت
- ترویج رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت اعضا

- استراتژی :

- تربیت مربیان
- آموزش و توانمند سازی
- جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری و طرح های ملی

- برنامه ها :

- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری دوره های آموزشی در کارخانجات
- برگزاری دوره های تربیت مربی
- سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
- بکارگیری کارگران در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۱۲. جلب مشارکت اصحاب هنر و رسانه

- اهداف

- ترویج مفاهیم سلامت از طریق تولید رسانه های اثر بخش
- توانمندسازی اعضا در عرصه سلامت به عنوان عناصر تاثیر گذار در جامعه
- ترویج رفتارهای سالم در جمعیت مخاطب رسانه ها
- تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت رسانه ها

- استراتژی :

- آموزش و توانمند سازی
- جلب مشارکت و همکاری در راستای ترویج مفاهیم و رفتارهای سالم
- توسعه برنامه ها ، مطالب و ستون های سلامت در رسانه ها

- برنامه ها :

- توسعه ارتباط سازماندهی شده با اصحاب رسانه
- طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
- برگزاری دوره های آموزشی و توجیهی در مورد نیازها و مداخلات آموزش سلامت همگانی
- توسعه همکاری در جهت تولید رسانه های اثر بخش
- مشارکت اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی

۱۳. جلب مشارکت کانونهای بازنشستگی و کانونهای سالمندی (طرح منزلت)

- اهداف
  - ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسالان در سالمندان
  - توانمندسازی اعضا در عرصه سلامت
  - ارتقای رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
  - تامین دوره سالمندی سالم برای گروه هدف
- استراتژی :
  - آموزش و توانمند سازی
  - توسعه رفتارهای سالم و الگوهای مراقبت از خود در میان سالمندان
  - جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری سالمندان
  - جلب مشارکت و همکاری در طرحهای ملی سالمندان
- برنامه ها :
  - طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
  - برگزاری کلاسهای آموزشی در کانونها
  - سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
  - اجرای الگوهای مراقبت از خود
  - بکارگیری اعضا در برنامه های جاری و طرحهای ملی سالمندان

۱۴. جلب مشارکت کانون های دانشجویی و متولیان امور دانشجویی

- اهداف
  - ترویج مفاهیم سلامت از طریق آموزشهای همسالان در دانشگاهها و خوابگاهها
  - توانمندسازی دانشجویان در عرصه سلامت به عنوان عنصر محوری در جامعه
  - ترویج رفتارهای سالم در جمعیت تحت پوشش
  - تقویت اجرای طرحهای ملی با بهره مندی از ظرفیت دانشگاهها
- استراتژی :
  - تربیت مربیان
  - آموزش و توانمند سازی
  - جلب مشارکت و همکاری در برنامه های جاری
  - جلب مشارکت و همکاری در طرحهای ملی
- برنامه ها :
  - طراحی و تدوین بسته های آموزشی متناسب با نیازسنجی آموزشی
  - برگزاری کلاسهای آموزشی در دانشگاهها و خوابگاهها
  - برگزاری دوره های تربیت مربی
  - سازماندهی و تشکیل تیم سلامت
  - بکارگیری دانشجویان در برنامه های جاری و طرحهای ملی

فرازهایی از فرمایشات مقام معظم رهبری

در دیدار اعضای مجمع خیرین تأمین سلامت فارس با ایشان در تاریخ ۱۵ / ۸ / ۸۵

- کار مجمع خیرین تأمین سلامت ، ساماندهی و تشکیلاتی کردن فعالیت های مردمی است که به بسیار با ارزش است .
- مجمع خیرین تأمین سلامت فارس کارش در راستای سفارشی است که اینجانب چندین بار نموده ام و آن هم کم کردن رنج بیمار و بیماری داری است .
- مجمع خیرین تأمین سلامت ، جایگاهی برای استفاده دولت از توان های مردمی است .
- پیگیری کنید تا الگوی مجمع خیرین تأمین سلامت فارس را در سایر استان ها نیز پیاده نمایند.
- بیان فعالیت ها و دستاوردهای خیرین ، مشوقی برای دیگران است .
- کار شما ، سپردن امور به مردم است یکی از اساسی ترین کارها است .
- اینجانب در جلسات و ملاقات هایی که لازم باشد کار شما را تبلیغ و مطرح می نمایم.
- اینجانب قبلاً درمانگاه ها و مراکز خیریه را دیده ام و از آنها رضایت داشتم ولی کار شما کاری اساسی تر و عمیق تر است .

**فرازهایی از فرمایشات مقام
معظم رهبری در دیدار
اعضای مجمع خیرین تأمین
سلامت فارس با ایشان در
تاریخ ۱۵ / ۸ / ۸۵**

- ✓ کار مجمع خیرین تأمین سلامت ، ساماندهی و تشکیلاتی کردن فعالیت های مردمی است که بسیار با ارزش است .
- ✓ اینجانب قبلاً درمانگاهها و مراکز خیریه را دیده ام و از آنها رضایت داشتم ولی کار شما کاری اساسی تر و عمیق تر است .
- ✓ پیگیری کنید تا الگوی مجمع خیرین تأمین سلامت فارس را در سایر استان ها نیز پیاده نمایند.